

Sygn. akt V ACa 543/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 grudnia 2009 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Lucjan Modrzyk (spr.)
Sędziowie :	SA Jadwiga Galas SA Janusz Kiercz
Protokolant :	Mirosław Kruk

po rozpoznaniu w dniu 16 grudnia 2009 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...)Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T.

przeciwko (...)Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w M.

o ustalenie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 7 lipca 2009 r., sygn. akt XIV GC 28/09

oddala apelację i zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt V ACa 543/09

UZASADNIENIE

Powód (...)Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T. w pozwie skierowanym przeciwko (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w M., domagał się uznania na podstawie art. 127 § 1 Prawa upadłościowego i naprawczego za bezskuteczną umowy przelewu wierzytelności zawartej pomiędzy stronami, jako czynności pod tytułem darmym.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa zarzucając, że powód nie wykazał przesłanek bezskuteczności czynności zgodnie z art. 127 PUiN a także, że umowa przelewu zawarta została na dłużej niż rok przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości.

Wskazał pozwany, że wnioski wierzycieli I. S. i A. K. zostały cofnięte i nie wywołują skutków prawnych a upadłość została ogłoszona na skutek wniosku wierzyciela – Zakładów (...) złożonego 30 listopada 2005 r.

W piśmie procesowym z 26 marca 2009 r. powód wniósł „alternatywnie” o uznanie umowy przelewu wierzytelności za nieważną.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo o uznanie umowy przelewu wierzytelności za bezskuteczną jak i za umowę nieważną i zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 7 217 zł tytułem kosztów procesu.

W zakresie objętym granicami apelacji rozstrzygnięcie to zapadło przy następujących ustaleniach faktycznych:

27 października 2003 r. pomiędzy stronami zawarta została umowa przelewu wierzytelności, której przedmiotem była wierzytelności przysługująca (...)od Szpitala (...) wynikająca z nakazu Sądu Okręgowego w Katowicach z 4 czerwca 2002 r. sygn. I C 421/02 .

W § 3 umowy uregulowano cenę i sposób zapłaty w ten sposób, że cesjonariusz zapłaci cedentowi 45 % pretensji głównej tj. kwotę 99 268,62 zł w terminie 30 dni od dnia podpisania umowy.

Pismem z 26 listopada 2003 r. pozwany złożył oświadczenie o potrąceniu wierzytelności powoda z jego wierzytelnością z tytułu sprzedaży praw majątkowych.

17 czerwca 2004 r. wierzyciele(...) A. K. i I. S. złożyli wniosek o ogłoszenie upadłości likwidacyjnej dłużnika.

Postanowieniem z 5 stycznia 2005 r. Sąd Rejonowy w Katowicach oddalił wniosek wierzycieli.

Zażalenie I. S. na to postanowienie odrzucono. Na skutek zażalenia A. K. Sąd Okręgowy w Katowicach uchylił powyższe postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

9 listopada 2005 r. wnioskodawczyni. I. S. cofnęła wniosek o ogłoszenie upadłości i postanowieniem z 9 listopada 2005 r. postępowanie o ogłoszenie upadłości z jej wniosku umorzono.

10 listopada 2005 r. do Sądu Rejonowego w Katowicach wpłynął wniosek dłużnika o ogłoszenie jego upadłości z możliwością zawarcia układu,

a 30 listopada 2005 r. wpłynął wniosek wierzyciela Zakładów (...) SA o ogłoszenie upadłości likwidacyjnej dłużnika.

Oba te wnioski Zarządzeniami Przewodniczącego zostały połączone do wspólnego rozpoznania z wnioskiem A. K. o sygn. XGU 312/04/11.

Pismem z 20 stycznia 2006 r. wierzyciel A. K. cofnął wniosek o ogłoszenie upadłości i postanowieniem z 26 stycznia 2006 r. Sąd Rejonowy w Katowicach umorzył postępowanie wywołane jego wnioskiem.

Dalsze postępowanie toczyło się z wniosku dłużnika i wierzyciela Zakładu (...) i postanowieniem z 4 grudnia 2008 r. Sąd Rejonowy

w Katowicach ogłosił upadłość obejmującą likwidację masy upadłości i oddalił wniosek dłużnika o ogłoszenie upadłości z możliwością zawarcia układu.

13 maja 2002 r. (...) wniosło do Sądu Okręgowego w Katowicach pozew przeciwko (...)Szpitalowi(...)o zapłatę kwoty 221 126,65 zł.

Postępowanie w tej sprawie zostało zawieszono na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. do czasu zakończenia postępowania w sprawie wytoczonej powodowi przez Szpital (...) o ustalenie nieistnienia uchwał powołujących T. J. na prezesa zarządu powoda.

Z postępowania tego wyłączono interwencję główną wniesioną przeciwko (...) i Szpitalowi (...) o ustalenie, że powodowi – Spółce (...) przysługuje wierzytelność wynikająca z umowy przelewu. Powództwo w tej sprawie zostało prawomocnie oddalone.

Oceniając powyższy stan faktyczny uznał sąd pierwszej instancji, iż istotą sprawy jest ustalenie czy spełnione są przesłanki bezskuteczności czynności prawnej zgodnie z art. 127 Prawa upadłościowego i naprawczego a w szczególności czy zaskarżona czynność – umowa przelewu wierzytelności z 27 października 2003 r. zawarta została w ciągu roku przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości.

W ocenie Sądu pierwszej instancji dla ustalenia czy zachowany ostał powyższy termin nie ma znaczenia wniosek o ogłoszeniu upadłości wniesiony 14 czerwca 2004 r. przez wierzycieli – I. S. i A. K.

Wnioski te zostały bowiem cofnięte i postępowanie nimi wywołane zostało umorzone.

Skoro instytucja cofnięcia pisma procesowego nie jest uregulowana przepisami Prawa upadłościowego i naprawczego to zgodnie z art. 35 tego Prawa zastosowanie odpowiednie mają przepisy k.p.c. – a zatem skoro cofnięcie wniosków nastąpiło przed ogłoszeniem upadłości to powstała taka sytuacja, jakby wniosków nigdy nie złożono.

Oceny tej nie zmienia połączenie wniosków do wspólnego rozpoznania a zatem upadłość ogłoszono na skutek wniosku wierzyciela – Zakładów (...) SA, gdyż zgodnie z art. 219 k.p.c. połączenie także ma charakter wyłącznie techniczny i nie prowadzi do powstania nowej sprawy.

Wskazał ponadto Sąd pierwszej instancji, iż powód nie wykazał istnienia pozostałych przesłanek bezskuteczności umowy przelewu.

Z jej treści wynika jednoznacznie, że umowa miała odpłatny charakter i powód nie przedłożył żadnych dowodów w przedmiocie ewentualnego uwzględnienia „rażącej niewspółmierności”

O kosztach procesu orzekł Sąd na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku w części oddalającej powództwo o uznanie umowy przelewu za bezskuteczną wniosł powód podnosząc zarzuty:

- naruszenie art. 127 Prawa upadłościowego i naprawczego i art. 6 k.c. polegające na przyjęciu, że nie zachodzą przesłanki bezskuteczności umowy przelewu wierzytelności oraz, że powód przesłanek tych nie wykazał
- naruszenie art. 35 Prawa upadłościowego i naprawczego polegające na przyjęciu, że cofnięcie wniosku przez wierzyciela o ogłoszenie upadłości niweluje skutki prawne wywołane wniesieniem wniosku
- naruszenie art. 233 k.p.c. polegające na przyjęciu, że nie zostały wykazane przesłanki bezskuteczności czynności prawnej upadłego
- naruszenie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez nie zawieszenie postępowania do czasu zakończenia postępowania w sprawie sygn. I C 396/06
- naruszenie art. 219 k.p.c. w związku z art. 35 PUiN polegające na przyjęciu, iż w postępowaniu upadłościowym zastosowanie na przepis o połączeniu spraw, podczas gdy przepisy k.p.c. stosuje się odpowiednio.

- sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego polegająca na przyjęciu, że nie zachodzą przesłanki bezskuteczności umowy przelewu wierzytelności.

Wskazując na powyższe zarzuty domagał się powód zmiany zaskarżonego wyroku i uznania za bezskuteczną wobec masy upadłości umowy przelewu wierzytelności z 27.10.2003 r. zasądzenie kosztów procesu za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja powoda jest bezzasadna, gdyż nie zasługuje na uwzględnienie żądań z jej zarzutów.

Ustalenia faktyczne zostały poczynione przez Sąd pierwszej instancji prawidłowo i bez przekroczenia uprawnień do swobodnej oceny dowodów za wyjątkiem ustalenia, że wierzyciel I. S. skutecznie cofnęła wniosek o ogłoszenie upadłości i Sąd Apelacyjny ustalenia te przejmuje jako własne.

Zgodnie z art. 127 ust. 1 ustawy z 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) zwanej dalej PUiN przesłankami bezskuteczności z mocy prawa czynności prawnej dokonanej przez upadłego jest:

- dokonanie tej czynności w ciągu roku przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości
- rozporządzenie majątkiem upadłego
- dokonanie czynności nieodpłatnie albo odpłatnie, jeżeli wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub osoby trzeciej.

W pierwszej kolejności należało zatem rozważyć jakie skutki wywołał wniosek wierzycieli I. S. i A. K. o ogłoszenie upadłości dłużnika złożony 17 czerwca 2004 r. a więc w ciągu roku od zawarcia w dniu 27 października 2003 r. umowy przelewu wierzytelności.

Jest oczywistym, że powództwo przewidziane w art. 132 PUiN o uznanie czynności upadłego za bezskuteczną służy jedynie syndykowi. Oznacza to, że przesłanką bezskuteczności czynności prawnej z mocy prawa w oparciu o treść art. 127 ust. 1 PUiN jest ogłoszenie upadłości.

Innymi słowy bezskuteczność z mocy prawa nie powstaje w sytuacji, gdy wniosek o ogłoszenie upadłości dłużnika, bez względu na to, kto wniosek taki zgłosił, został oddalony.

Ma to znaczenie w niniejszej sprawie, gdyż wbrew ustaleniom Sądu pierwszej instancji wierzyciel I. S. nie cofnęła skutecznie swojego wniosku o ogłoszenie upadłości (...) Spółki z o.o. w T. i bez znaczenia jest, czy postępowanie co do jej wniosku zostało umorzone.

Zwrócić bowiem należy uwagę, że postanowieniem z 5 stycznia 2005 r.

Sąd Rejonowy w Katowicach oddalił wniosek wierzycieli I. S.

i A. K. a następnie postanowieniem z 1 kwietnia 2005 r. (k. 138) odrzucił zażalenie I. S. na to postanowienie.

Dalsze postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości prowadzone było tylko na podstawie wniosku A. K., skoro tylko na podstawie jego zażalenia Sąd Okręgowy w Katowicach uchylił postanowienie z 5 stycznia 2005 r. o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości.

Zatem postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości z wniosku I. S. zostało prawomocnie zakończone oddaleniem jej wniosku i wierzyciel nie mógł już skutecznie cofnąć wniosku.

Oznacza to, że wniosek wierzyciela I. S. o ogłoszenie upadłości nie ma znaczenia dla ustalenia terminu dokonania czynności prawnej jako przesłanki jej bezskuteczności.

Rozważyć zatem należało jakie skutki powstały na skutek cofnięcia wniosku o ogłoszenie upadłości przez wierzyciela A. K. oraz jakie skutki powstają na skutek rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie kilku wniosków w tym wierzycieli i dłużnika.

Zgodnie z art. 35 PUiN w sprawach nie uregulowanych w ustawie do postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości a zgodnie z art. 229 PUiN do postępowania upadłościowego stosuje się odpowiednio przepisy księgi pierwszej części pierwszej Kodeksu postępowania cywilnego, z wyjątkiem przepisów o zawieszeniu i wznowieniu postępowania.

Instytucję połączenia spraw do wspólnego rozpoznania lub rozpoznania i rozstrzygnięcia uregulowaną w art. 219 k.p.c. ustawa Prawo upadłościowe i naprawcze reguluje w odmienny sposób jedynie co do skutków ogłoszenia upadłości wszystkich współników spółki cywilnej (art. 215 PUiN).

Oznacza to, że w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości ma odpowiednie zastosowanie art. 219 k.p.c. wobec braku odrębnej regulacji co do połączenia spraw.

Odpowiednie zastosowanie oznacza, że przepis ten może być stosowany wprost, odpowiednio lub w ogóle nie jest stosowany.

W ocenie Sądu Apelacyjnego art. 219 k.p.c. należy stosować odpowiednio w tym sensie, że sąd upadłościowy może połączyć do wspólnego rozpoznania kilka wniosków o ogłoszenie upadłości złożonych przez osoby legitymowane zgodnie z art. 20 PUiN. Jest bowiem oczywiste, że pozostają one ze sobą w związku skoro zmierzają do tego samego celu – ogłoszenia upadłości dłużnika.

Nie zmienia to jednak technicznego charakteru połączenia spraw do wspólnego rozpoznania, co oznacza, że sąd upadłościowy bada odrębnie legitymację wnioskodawców (w odniesieniu do wierzycieli ustala czy posiadają oni wymagalną wierzytelność w stosunku do dłużnika) oraz wspólną dla wszystkich wnioskodawców przesłankę ogłoszenia upadłości – niewypłacalność dłużnika.

Zgodnie z art. 1 w związku z art. 20 PUiN upadłość ogłaszana jest na wniosek osób legitymowanych a nie z urzędu.

W sytuacji, gdy wnioski ogłoszenie upadłości złożyło kilka podmiotów, w tym wierzyciele i dłużnik sąd upadłościowy może połączyć wnioski do wspólnego rozpoznania przy czym w odniesieniu do każdego z wniosków odrębnie ocenia legitymację wnioskodawcy.

Innymi słowy w sytuacji złożenia wielu wniosków, z których tylko część została wniesiona przez osoby legitymowane upadłość zostanie ogłoszona na wniosek osób legitymowanych, jeżeli spełniona jest wspólna im przesłanka niewypłacalności dłużnika a wnioski osób nie posiadających legitymacji podlegać będą oddaleniu.

W takim przypadku skutki związane ze złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości i ogłoszeniem upadłości (np. wynikające z art. 127 ust. 1 PUiN czy art. 299 § 2 k.s.h.) będą związane tylko z tymi wnioskami, które stały się podstawą ogłoszenia upadłości.

Nie będą zatem rodziły żadnych skutków, które ustawa wiąże z wniesieniem wniosku, wnioski, które zostały prawomocnie oddalone, zwrócone (art. 28 i 29 PUiN w związku z art. 130 § 2 k.p.c.) lub cofnięte (art. 35 PUiN w związku z art. 203 § 2 k.p.c.).

Instytucja cofnięcia pisma procesowego wszczynającego postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości nie jest uregulowana w Prawie upadłościowym i naprawczym a zatem odpowiednie zastosowanie ma art. 203 § 1 § 2 k.p.c.

Odpowiednie zastosowanie oznacza, że wniosek o ogłoszenie upadłości może być skutecznie cofnięty tylko przed jego rozpoznaniem (oddaleniem wniosku lub ogłoszeniem upadłości).

Poza rozważaniami w niniejszej sprawie pozostaje uprawnienie do cofnięcia wniosku przez dłużnika.

Nie budzi natomiast wątpliwości, iż wierzyciel jest jedynym dysponentem uprawnienia do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości i jest w jego granicach uprawniony do cofnięcia wniosku.

W takim zaś przypadku zgodnie z art. 203 § 2 k.p.c. mającym odpowiednie zastosowanie wniosek cofnięty nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z jego wniesieniem, w tym skutków wynikających z art. 127 ust. 1 PUiN.

Jeżeli jak to miało miejsce w niniejszej sprawie przed ogłoszeniem upadłości złożono kilka wniosków o ogłoszenie upadłości i jeden z tych wniosków – wierzyciela A. K. został skutecznie cofnięty to ogłoszenie upadłości następuje na podstawie pozostałych wniosków.

Skoro zatem wniosek wierzyciela A. K. nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z jego wniesieniem a upadłość ogłoszona została na podstawie wniosków dłużnika z 10 listopada 2005 r. i wierzyciela Zakładów (...) z 30 listopada 2005 r.

Umowa przelewu wierzytelności z 27 października 2003 r. została zatem zawarta na dłużej niż rok przed wniesieniem skutecznie wniosku o ogłoszenie upadłości a zatem nie została spełniona przesłanka do uznania jej za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości zgodnie z art. 127 ust. 1 PUiN.

Zarzuty naruszenia art. 35 i art. 127 ust. 1 PUiN art. 219 k.p.c., art. 233 k.p.c. i sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego są zatem bezzasadne.

Nie zasługuje na uwzględnienie także zarzut naruszenia art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.

W ocenie Sądu Apelacyjnego powództwo oparte na treści art. 127 ust. 1 w związku z art. 132 PUiN jest bezzasadne także wobec nie wykazania przez powoda interesu prawnego w zaskarżeniu czynności prawnej upadłego.

Powództwo oparte na treści art. 127 ust. 1 PUiN ma charakter ustalający o rozumieniu art. 189 k.p.c., skoro bezskuteczność określona w tym przepisie istnieje z mocy prawa.

Interes prawny jest bowiem przesłanką merytoryczną powództwa ustalającego.

Z zasady brak jest interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie, jeżeli powodowi przysługuje powództwo o świadczenie, który w dostateczny sposób chroni jego prawa.

W ocenie Sądu Apelacyjnego brak jest interesu prawnego w dochodzeniu ustalenia bezskuteczności czynności prawnej istniejącej z mocy prawa, jeżeli wierzyciel wytoczył powództwo o zapłatę należności (tak jak w niniejszej sprawie powód domaga się zapłaty w sprawie sygn. I C 396/06).

W postępowaniu o spełnienie świadczenia Sąd na zarzut powoda obowiązany jest badać przesłankowo bezskuteczność czynności prawnej.

Natomiast żadnym razie orzeczenie w sprawie sygn. I C 396/06 nie będzie miało wpływu na wynik niniejszej sprawie o ustalenie bezskuteczności czynności prawnej a zatem brak było podstaw do zawieszenia postępowania zgodnie z art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.

Nie jest także trafny zarzut naruszania art. 127 § 1 PUiN w związku z art. 6 k.c.

Sąd pierwszej instancji trafnie ocenił, że powód nie wykazał aby umowa przelewu wierzytelności była czynnością nieodpłatną lub odpłatną, według której wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego.

O ile powód – syndyk masy upadłości w dacie wniesienia pozwu nie dysponował umową przelewu, to jej treść poznał po złożeniu jej przez pozwanego przy piśmie

z 9 kwietnia 2009 r. Zgodnie z art. 479¹² § 1 k.p.c. od tej chwili powstała potrzeba powołania wniosków dowodowych, w celu wykazania przesłanek bezskuteczności umowy przelewu zgodnie z art. 6 k.c. Z treści § 3 umowy przelewu wynika w jednoznaczny sposób, że umowa miała charakter odpłatny a zatem na powodzie spoczywał ciężar udowodnienia, że świadczenie upadłego przewyższa w rażący sposób wysokość świadczenia wzajemnego.

Sam sposób określenia świadczenia wzajemnego jako 45 % pretensji głównej w żadnym razie nie oznacza, że jest to świadczenie rażąco niższe, niż świadczenie upadłego. Instytucja przelewu wierzytelności polega najczęściej na sprzedaży wierzytelności za część jej wartości, w zależności od możliwości wyegzekwowania należności od dłużnika. Powód nie zgłosił żadnych wniosków dowodowych dla wykazania rażącej dyspozycji pomiędzy świadczeniami z umowy przelewu a zatem trafnie ocenił Sąd pierwszej instancji, iż nie wykazał przesłanek bezskuteczności czynności prawnej upadłego zgodnie z art. 127 ust. 1 PUiN.

Z tych przyczyn apelacja powoda jest bezpodstawna i zgodnie z art. 385 k.p.c. podlega oddaleniu.